

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію

Компаній Олени Вікторівни

«Реалізація принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)

Актуальність обраної теми. Модернізація української освітньої галузі актуалізує питання пошуку шляхів забезпечення цілісного розвитку особистості на різних рівнях освіти, де пріоритетною стає гуманістична парадигма, орієнтована на особистість. Неперервність здобуття людиною освіти є можливою за умови реалізації принципів перспективності і наступності між суміжними рівнями освіти.

Новим Державним стандартом початкової освіти і типовими освітніми програмами передбачено формування базових освітніх компетентностей, зокрема комунікативної і текстотворчої, виховання мовної особистості учня, здатного до культури мовленнєвого спілкування, аналізу та створення різних видів мовних текстів (текстотворча діяльність). Тож автор дослідження справедливо зазначає, що саме текстотворча діяльність посідає особливе місце, оскільки освітнім завданням сучасної школи – познайомити учнів з різновидами писемного мовлення в залежності від сфери спілкування і структурно-змістових особливостей письмових текстів різних типів, стилів і жанрів; навчити сприймати і створювати значущі для учнів початкових класів письмові тексти, які відповідають комунікативній меті й ситуації спілкування, застосовуючи відповідні мовні засоби; критично оцінювати письмові тексти (власні і чужі, автентичні і навчальні); сформувати вміння редагувати письмові висловлювання.

Отже, якість спілкування прямо залежить від володіння прийомами текстотворення. Роль текстотворчої діяльності у формуванні комунікативної

культури носіїв важко переоцінити. На цьому наголошують провідні українські лінгводидакти (М. Вашуленко, А. Богуш, Л. Мацько, М. Пентилюк, Н. Голуб, С. Караман, В. Бадер, О. Горошкіна, О. Кучерук, І. Нагрибельна, С. Омельчук та ін.).

Попри те, що текст є предметом багатьох методичних розвідок, своєчасність дослідження О. В. Компаній зумовлена, перш за все, низкою суперечностей, зокрема між потребою вдосконалення мовної освіти випускників загальноосвітньої школи та відсутністю науково-методичної системи формування текстотворчих умінь у початковій школі в процесі реалізації принципу наступності.

Аналіз науково-методичної літератури, вивчення досвіду формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь дали можливість О. В. Компаній з'ясувати, що в мовній практиці початкової і середньої школи процес формування текстотворчих умінь не завжди орієнтується на лінгводидактичні засади мовленнєвого розвитку школярів у попередніх класах. У результаті руйнується послідовний зв'язок, не реалізується принцип наступності.

Отже, тему дисертаційного дослідження **Олени Вікторівни Компаній**, предметом якої є зміст та експериментальна методика формування текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти за принципом наступності, слід вважати актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Констатуємо, що в роботі вмотивовано та коректно визначено об'єкт, предмет і мету дослідження. Сформульовані дисертанткою завдання логічно впливають із мети, утворюючи поєднання, котре у взаємодії з обраними методами уможливило успішність дослідження. Концептуальна модель формування текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти за принципом наступності є логічно побудованою та науково обґрунтованою. Теоретико-методичні засади дослідження забезпечено ретельним аналізом 578 джерел (зокрема лінгвістичної, лінгводидактичної та психологічної літератури

щодо дефініцій понять «текстова діяльність», «текстотворча діяльність», «текстотворчі вміння», «текст», «переказ», «мовленнєвий жанр»; «мовна особистість», «принцип наступності у формуванні текстотворчих умінь» тощо) та визначенням підходів до мовленнєвого розвитку особистості.

Зміст дисертації охоплює основні аспекти теми дослідження. Науковий і творчий задум автора та етапи його реалізації достатньо представлені у вступі.

Доцільно відзначити високий рівень обґрунтованості наукових положень, розроблених дисертанткою. Основою для цього слугувала загальна гіпотеза дослідження, яка відображає його основну концепцію і провідну ідею про залежності навчання текстотворення в початковій школі від діяльнісного, комунікативного й текстоцентричного підходів; оптимального добору принципів, методів, засобів навчання; розробленні моделі та реалізації експериментальної методики, що передбачає поетапне формування текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти на основі принципу наступності.

Особливим досягненням О. В. Компаній є розроблення діагностувальної та експериментальної методики формування текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти в процесі реалізації принципу наступності, створення навчально-методичного комплексу матеріалів (ігри, вправи, ситуативні завдання тощо), удосконалення програми з української мови для 4 класів щодо формування текстотворчої діяльності.

Зміст дисертації, її завершеність і оформлення. Засвідчуємо, що текст роботи підтверджує загальну гіпотезу дослідження, послідовно та вичерпно висвітлює всі структурні частини, виокремлені у змісті. Висновки до кожного із чотирьох розділів дисертації, а також загальні висновки переконують у вирішенні поставлених дисертанткою завдань, спрямованих на досягнення мети - науковому обґрунтуванні й апробації теоретико-методичних засад, педагогічних умов, методики формування текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти за принципом наступності.

Технічне оформлення роботи відповідає чинним вимогам. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списків використаних джерел, 10 додатків на 50 сторінках. У роботі розміщено 9 рисунків, 37 таблиць і 2 діаграми, що обіймають 12 сторінок основного тексту. Загальний обсяг дисертації – 539 сторінок, із них основного тексту – 434 сторінки.

Охарактеризуємо ті особливості дослідження, які, на наш погляд, заслуговують *схвалення*:

Перший розділ – **«Теоретико-методологічні засади реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти»** - дисертантка цілком умотивовано розпочала з аналізу понятійно-категоріального апарату дослідження з метою забезпечення однозначності трактувань найбільш уживаних у дослідженні термінів: освіта, початкова освіта, початкова мовна освіта, завершальний етап початкової мовної освіти, мовна особистість, текст, ознаки тексту, мовленнєві жанри та ін. у законодавчих і нормативних документах, у працях з комунікативної лінгвістики, психолінгвістики, лінгвістики тексту, загальної та прикладної стилістики (схвально, що дослідниця при цьому не уникає дискусійних питань).

Текстова діяльність розглядається як система цілеспрямованих дій, орієнтованих на сприймання, розуміння, відтворення, створення й удосконалення текстів. Студіювання праць (Н. Голуб, Н. Іпполітова, О. О. Леонт'єв, М. Пентиліук, С. Рубінштейн) дало змогу дійти висновку, що складниками текстової діяльності є текстосприймання та текстотворення. Текстотворчу діяльність визначено як процес, що спрямований на створення первинних і вторинних текстів, у яких змістово-композиційні елементи пов'язані в єдину цілісність з урахуванням загального комунікативного задуму. Текстотворчі вміння потлумачено як здатність учня свідомо виконувати практичні дії, що передбачають сприймання, усвідомлення та відтворення змісту тексту, а також побудову власних висловлювань на основі засвоєних знань. Аналіз різних

класифікацій мовленнєвих умінь дав змогу виокремити три групи текстотворчих умінь: змістово-композиційні, мовні та рефлексивні.

Хочемо відмітити, що в дисертації (п. 1.4.3.) проаналізовано стильову диференціацію текстів, а особливо органічне поєднання стилістичної роботи з текстотворчою, контекстний розгляд стилістичних засобів мови, зокрема, виокремлено впливовий потенціал текстів епістолярного стилю, які належать до сфери інтернет-комунікації (SMS-повідомлення, електронні листи).

Грунтовно розглядаючи специфіку текстів різних типів, дисертантка детально аналізує есе як синтетичний тип тексту, який може поєднувати кілька стилів мовлення одночасно, доводить, що на матеріалі есе спостерігаємо організацію комунікативної текстової форми, яка сприяє формуванню вмінь структурувати думку і виражати її лаконічно й **чітко**. До речі, з цим жанром початкова школа почала активно працювати недавно. Відповідно у рубриці друкованих матеріалів дослідниці «Публікації у наукових періодичних видання інших держав» є окрема стаття – Компаний Е. В. Обучение созданию эссе в начальной школе. *Веснік Адукацыі*. 2017. № 11. С. 54–57.

Окрім того, імпонує здійснений дослідницею у першому розділі докладний аналіз усіх складників феномену «текст»: особливостей вираження в усній і письмовій формах, провідні ознаки тексту (цілісність, зв'язність, інформативність, членування, діалогічність), слово, словосполучення та речення як підґрунтя для мовного оформлення тексту, взаємозв'язок стилів і жанрів, діалогу й монологу, твору, який розглядається як вид роботи з розвитку мовлення. Науковий виклад ілюструють таблиці, схеми, рисунки, наприклад: таблиця 1.1 («Визначення поняття «текстотворення» у лінгвістичній та лінгводидактичній науках»), таблиця 1.2 («Визначення поняття «діалог» сучасними дослідниками»), таблиця 1.3 («Тлумачення поняття «монологічне мовлення» за різними джерелами»), рисунок 1.3 («Типи монологічних текстів»), рисунок 1.3 («Основні компоненти текстотворення»). Дисертантка запропонувала цілком прийнятне власне визначення терміна «мовна особистість» – «людина, яка вільно спілкується в соціумі, володіє вміннями й

навичками сприймати, висловлювати і тлумачити думки, почуття, факти, комунікативно дотично користується мовними засобами рідної мови, різними формами мовлення» і обґрунтувала зміст завершального етапу початкової мовної освіти як етап систематизації, закріплення, розширення знань, умінь і навичок та орієнтації на матеріал, що буде вивчатися на наступних етапах мовної освіти.

У другому розділі дисертації – **«Методологічні і психолого-педагогічні засади реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти»** – погоджуємося із думкою про те, що методичними підходами для реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти є: діяльнісний (розвиток текстотворчих умінь у процесі активної мовленнєвої діяльності на уроках української мови на основі засвоєних знань), комунікативний (ознайомлення учнів із кожним мовним явищем (лексичне, морфологічне, синтаксичне, мовленнєве) з проєкцією на застосування його в практичній текстотворчій діяльності, формування вмінь створювати тексти в різних комунікативних ситуаціях) і текстоцентричний (збагачення словникового запасу учнів, засвоєння норм української літературної мови на текстовій основі, формування вмінь і навичок сприймати та будувати висловлювання в усній і письмовій формах). Відповідно в таблиці 2.1 представлено складники методичного забезпечення формування текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти та принципом наступності. Хочемо відмітити, що в дисертації докладно проаналізовано діяльнісний, комунікативний, текстоцентричний підходи. Має практичне спрямування позиція, що навчання текстотворення на завершальному етапі мовної початкової освіти неможливе без ґрунтовного знання й умілого врахування психолого-вікових особливостей учнів, тих змін, що з ними відбуваються в кожному класі (особливості розвитку уваги, сприймання, розуміння, пам'яті молодших школярів).

Згодні також із висновком дисертантки, що провідним принципом формування текстотворчих умінь є принцип наступності, який вимагає нерозривного зв'язку тем, розділів, етапів навчання на основі повторення, розширення та вдосконалення знань, умінь і навичок, що здобувалися на попередніх етапах навчання.

Викликають схвалення матеріали підрозділу 2.4.2 – «Залучення молодших школярів до активної діяльності на уроках української мови». Насамперед привертає увагу докладний аналіз методів, які виокремлені за такими ознаками, як: спосіб взаємодії вчителя й учнів на уроці (розповідь, пояснення, бесіда, аналіз, спостереження, метод вправ); характер пізнавальної діяльності (репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі); контроль / самоконтроль. Погоджуємося із думкою, що виокремлені методи враховують активну позицію вчителя й учня як суб'єктів освітнього процесу, поєднують традиційні та новітні методи, водночас забезпечують розвиток текстотворчих умінь.

Грунтовно розглядаючи типологію вправ, дисертантка визначає власну позицію щодо ефективності системи вправ для формування текстотворчих умінь в учнів, які навчаються на завершальному етапі початкової мовної освіти, як-от: мовно-мовленнєві, репродуктивно-конструктивні й оцінно-рефлексивні.

Хочемо відмітити дидактичну концепцію дослідження, яка склала основу формування текстотворчих умінь молодших школярів, і була реалізована на аспектних уроках та уроках розвитку комунікативних умінь у поєднанні з елементами інтеграції й сучасної технології кубика Блума.

Вагоме місце у тексті дослідження посідає третій розділ - **«Стан реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів у сучасній освітній практиці початкової школи»**. По-перше, докладно проаналізовано концепцію Нової української школи, Державний стандарт початкової освіти, типові освітні програми, з'ясовано стан обізнаності вчителів та учнів щодо проблеми навчання текстотворення; по-друге, виокремлено критерії, показники й схарактеризовано рівні

сформованості текстотворчих умінь молодших школярів (високий, достатній, задовільний, низький). По-третє, висвітлено перебіг і результати констатувального етапу експерименту. Ґрунтовно розглядаючи зміст концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти, типових освітніх програм, дисертантка визначає власну позицію щодо вдосконалення змісту програми, зокрема, вважає за необхідне розширити і конкретизувати список умінь того чи іншого жанру, переказу, доповнити зміст особливостями текстів різних типів, узгодити та корелювати інформацію програми щодо навчання переказу і створення текстів різних жанрів відповідно до принципу наступності.

Внеском дисертантки в теорію і практику навчання української мови вважаємо: 1) розроблення критеріїв і показників, як-от: мовний критерій із показниками: обізнаність учнів із мовними засобами та використання їх у мовленні; обізнаність учнів із текстом та його елементами; обізнаність учнів із типами та стилями мовлення; комунікативний критерій із показниками: наявність умінь продукувати зв'язні висловлювання в процесі переказу; наявність умінь складати тексти та мовленнєві жанри різних типів мовлення; рефлексивний критерій із показниками: наявність умінь здійснювати самоаналіз та оцінку результатів власної текстотворчої діяльності; наявність умінь здійснювати аналіз і оцінку результатів текстотворчої діяльності інших учнів; 2) окреслення показників і методик їхнього оцінювання для з'ясування рівнів сформованості текстотворчих умінь (високий, достатній, задовільний і низький); 5) розроблення діагностувальних завдань та проведення констатувальної частини дослідно-експериментальної роботи з метою з'ясування стану сформованості в молодших школярів текстотворчих умінь за встановленими критеріями та рівнями; 6) визначення рівнів сформованості текстотворчих умінь молодших школярів (на високому рівні перебувало 12,3% школярів контрольної групи (надалі КГ) і 10,8% – експериментальної групи (надалі ЕГ), на достатньому рівні 37,2% – КГ і 31,1% – ЕГ, на задовільному рівні – 37,6% – КГ та 42,1% – ЕГ, на низькому рівні – 12,9% – КГ і 16,3% – ЕГ).

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту зумовив необхідність розроблення ефективної авторської лінгводидактичної методики формування текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти за принципом наступності, належним чином представленої у четвертому розділі дисертації – **«Експериментальна методика реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти»**. На наш погляд, структура цієї частини роботи цілком прозора: 1) характеристика моделі реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти (рисунок 4.1); 2) зміст експериментально-дослідного навчання на формувальному етапі педагогічного експерименту, яке здійснювалося на мовностилістичному, продуктивно-діяльнісному, оцінно-рефлексивному етапах; 3) порівняльна характеристика рівнів сформованості текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти в процесі реалізації принципу наступності. Імпонує увага дисертантки до діагностичного компоненту - проведення контрольних зрізів серед учнів із застосуванням підходів Нової української школи. Підкреслимо, що позитивні результати експериментальної роботи підтверджені даними компетентного володіння дослідницею методами математичної статистики та обробки даних.

До переваг роботи слід віднести підготовлена дисертанткою експериментальна програма формування текстотворчих умінь молодших школярів, зміст якої узгоджено з концепцією Нової української школи, новим Державним стандартом початкової освіти. Матеріал із навчання текстотворення розміщено в межах таких змістових ліній, як «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо мовні явища», «Досліджуємо медіа». Експериментальна програма доповнювала чинну програму обов'язковими й очікуваними результатами з позиції текстотворення, тобто вміннями, що формуються під час переказу та складання текстів і мовленнєвих жанрів різних типів мовлення. За програмою навчання текстотворення здійснювалося з

урахуванням різноманітних мовних рівнів, тобто в системі. Відповідно означеному, у програмі акцентувалося на поглибленому вивченні мовних і мовленнєвих явищ (слово, словосполучення, речення, текст, розповідь, опис та міркування як типи мовлення), формуванні вмінь докладно, вибірково, стисло і творчо переказувати, створювати текст порівняльного, художнього й наукового опису, міркування-доказ, міркування-пояснення, міркування-розмірковування, мовленнєві жанри різних типів мовлення, а також здійснювати оцінно-рефлексивний аналіз своєї та інших учнів текстотворчої діяльності.

Однією з ознак інноваційності роботи є фокусування уваги дисертантки на Інтернет-листуванні, офіційно-діловому спілкуванні, однак посилили б експериментальну частину роботи сучасні методичні підходи до організації текстотворчої діяльності, зокрема, кардмейкінг, комікс, фотоколаж, кросенс, лепбук, маршмеллоу, ментальні карти, інтелект-карти, «перевернуте навчання», портфоліо, постер, скрайбінг, скетчноутінг, сторітелінг, фанфік, white paper та ін.

Спираючись на концептуальні засади Нової української школи, дисертантка фокусує увагу на інтегрованих уроках (с. 261), які об'єднують знання з різних освітніх предметів навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення почуття учня. Робота містить фрагменти таких уроків, адже під час проведення формувального етапу експерименту така організація текстотворчої діяльності прослідковувалася (с.421 – інтеграційний момент з уроком інформатики, с. 423 – інтеграційний момент з уроком природознавства), хоча поняття момент (має значення **дуже** короткого проміжку часу, часовий компонент дії), на нашу думку, не дуже корелює в цих сполуках, лінгводидактика послуговується поняттям «фрагмент».

Під час формувального етапу експерименту вчить учнів удосконалювати власний текст (коректура тексту), застосовуючи гру, знайомить із системою помилок (за змістом і структурою, мовні, орфографічні та пунктуаційні). Автор

доводить думку, що навчання коректурі тексту слугує оптимальним засобом формування вміння контролювати написане; учень, який навчився знаходити помилки в чужій роботі, знайде їх і у своїй.

Важливим, на наш погляд, є висновок, який свідчить про вагомість усього дослідження та відображає його комунікативне й гуманістичне спрямування, яке ґрунтується на взаємодії діяльнісного, комунікативного та текстоцентричного підходів, реалізації педагогічних умов, загальнодидактичних і лінгводидактичних принципів, цілеспрямованому використанні традиційних та інноваційних методів, засобів навчання.

Відповідність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Засвідчуємо відповідність автореферату основним положенням, викладеним у тексті дисертації. Показово, що матеріали дослідження успішно апробовані на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових і науково-практичних конференціях. Без сумніву, внеском дослідниці у теорію і практику української лінгвометодики є 41 праця (2 – у співавторстві), зокрема: 1 монографія, 1 навчально-методичний посібник, 21 стаття у фахових виданнях України, 4 статі у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 10 – апробаційного характеру, 4 – додатково відображають результати дослідження.

Значущість результатів дослідження для науки і практики. Не викликає жодних сумнівів те, що результати дослідження можуть бути використані в процесі створення підручників з мови для школярів 4 класів, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, лекційних курсів з методики викладання мови для студентів педагогічних закладів вищої освіти, у практичній роботі вчителів і післядипломній системі підвищення їхньої педагогічної майстерності.

Дискусійні положення та критичні зауваження до дисертаційної роботи. Відзначаючи належний науково-теоретичний рівень дослідження О. В. Компаній, висловимо окремі міркування, які можуть носити суто пропозиційний, а, можливо, і дискусійний характер:

Перше міркування стосується назви розділу «Теоретико-методологічні засади реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти». На наш погляд, він дуже широко відображає зміст і не дає читачеві повного уявлення про методологію дослідження. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» (укладач Бусел В.Т., 2005) поняття методологія потлумачено як «1. Вчення про метод пізнання й перетворення світу; його філософська, теоретична основа. 2. Сукупність методів для дослідження, що застосовуються в будь-якій сфері відповідно до специфіки об'єкта її пізнання» (с. 664). Методологія педагогіки є багаторівневою системою, яку утворюють: філософська методологія, опора на загальнонаукові принципи, форми, підходи до відображення дійсності (системний підхід, моделювання, статистична картина світу), конкретна наукова методологія (сукупність методів, форм, принципів дослідження в конкретній науці), дисциплінарна методологія (сукупність методів, форм, принципів дослідження, які використовують у певному розділі науки, наприклад у дидактиці, методологія міждисциплінарних досліджень. Цій багаторівневій системі властива супідрядність рівнів, відповідно до якої філософський рівень є змістовою основою будь-якого методологічного знання, визначає світоглядні підходи до процесу пізнання й перетворення дійсності. А параграфи розділу відображують тільки окремі елементи методології, тому доцільніше б у назві розділу «методологічні засади» змінити на «методичні». Аналогічне зауваження стосовно і другого розділу, який має назву «Методологічні і психолого-педагогічні засади реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти».

2. Друге наше міркування стосується компетентнісного підходу в процесі текстотворчої діяльності. У п. 2.1 «Методологічні підходи у векторі реалізації принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти» детально висвітлено діяльнісний, комунікативний, текстоцентричний підходи, а про компетентнісний згадано обігово на с. 184 роботи. З огляду на те, що Державний стандарт початкової

загальної освіти побудований на засадах особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів, а на основі зазначеного документу, робочою групою з розробки держстандарту, було визначено наступні ключові компетентності Нової української школи: спілкування рідною (державною мовою), спілкування іноземними мовами, математична компетентність, компетентність у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, соціальна компетентність для здоров'я і добробуту, компетентність для демократичного громадянства, ініціативність і підприємливість, обізнаність та самовираження у сфері культури, доцільно було б деталізувати компетентнісний підхід, зокрема, формування текстотвірної компетентності.

3. На с. 139 дисертантка виділяє «текстотвірчі вміння», розглядаючи їх «як здатність учня свідомо виконувати практичні дії, що передбачають сприймання, усвідомлення та відтворення змісту тексту, а також побудову власних висловлювань на основі засвоєних знань», але поза увагою дослідниці залишилися групи текстотвірчих умінь, зокрема, класифікація Л. Кратасюк, яка виділяє узагальнені та спеціальні вміння, орієнтуючись на тип тексту (розповідь, опис чи міркування).

4. Зазначимо, що на с. 30 авторка вживає термін «лінгводидактичні технології», але спираючись на концептуальне положення Н. Голуб, що: «Технологія – це науково обґрунтована система, що забезпечує навчання із заданими показниками і передбачає планування, організацію, застосування й оцінювання процесу і результатів навчання. Складниками технології є назва її, концепція, зміст освіти, процесуальна характеристика, програмно-методичне забезпечення» (Голуб Н. Метод проектів у навчанні української мови / Н.Б. Голуб // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 8. – С. 16), ми послуговуємося тим, що технології поняття широкоаспектне і його впровадження потребує окремого довготривалого дослідження.

5. Відзначаючи глибокий аналіз лінгвістичних елементів тексту в п 1.4. на с. 73 дисертантка детально аналізує заголовок як компонент для

представлення змістово-концептуальної інформації, але зразки заголовків різних типів, які містять підручники з української мови, літературного читання не представлені в роботі. Не знайшло своє відображення серед формальних ознак тексту й поняття «епіграф», адже ним часто послуговуються в початковій школі.

6. Беручи до уваги багатоаспектність дисертаційного дослідження та вимоги до його обсягу, рекомендуємо дисертантці у перспективі розглянути систему роботи з обдарованими учнями, розробити програми для факультативів, позакласних, позашкільних заходів, мовних та літературних конкурсів для учнів, які є здібними до літературної творчості.

Багаторічний доробок Олени Вікторівни, викладений у розділах дисертації, а також у додатках, пропозиції й рекомендації, уміщені у монографії і статтях, можуть слугувати підґрунтям для реалізації на практиці важливих освітніх завдань. Дисертаційне дослідження Компаній Олени Вікторівни є вагомим внеском у методикку формування текстотворчих умінь молодших школярів, авторка успішно розв'язала низку загальнопедагогічних і лінгводидактичних завдань і здобула нові науково обґрунтовані результати.

Загальний висновок.

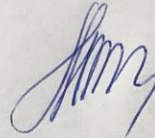
Рівень виконання дисертанткою визначених для дослідження завдань, вагомість і новизна теоретичних результатів, їх актуальність і значення для практичної діяльності сучасної системи педагогічної освіти дають підставу вважати, що дисертаційне дослідження на тему: «Реалізація принципу наступності у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів на завершальному етапі початкової мовної освіти» є самостійною та завершеною науковою роботою, яка за обсягом і обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю отриманих результатів відповідає вимогам пп.9,10,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 року зі змінами та

доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №656 від

15

19.08.2015р. до докторських дисертацій, а її автор – Компаній Олена Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова).

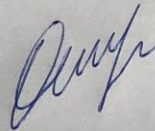
Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук,
голова циклової комісії викладачів
української мови і літератури
Комунального закладу «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради

Н. В. Грона

25 квітня 2021 р.

Підпис Н. В. Грони засвідчую
В. О. директора
Комунального закладу «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради

О. І. Мельничук